

Bajka o vratima

Kada sam bio dijete, mati mi je, da bi me uspavala, pričala jednu priču – priču o kralju i vratima. Pričala mi je i druge priče, ali od svih ova mi je bila najdraža. Svake večeri htio sam je ponovo čuti. I mati mi je udovoljavala.

U jednoj dalekoj zemlji, pričala je, umre kralj. Na njegovo mjesto dođe njegov sin koji je još bio dijete. Iako nije donosio značajne odluke kao što to čine odrasli kraljevi, od tog časa njegov se život potpuno izmijenio. Biti kralj bila je to teška igra koja mu je oduzela druge lijepe i bezazlene igre.

Ipak, bila je u svemu tome jedna stvar koja ga je onespokojavala više od drugih – kada je postao kralj, nisu mu dopuštali da dodiruje vrata. Kraljevi, govorili su mu, ne dodiruju vrata. Zavidio je običnoj djeci, zavidio je svima koji su slobodno mogli dodirivati vrata. I on sam nije imao druge želje.

Jedina vrata koja je mogao otvarati bila su vrata škrinja, ormara, kutija i različitih polica. Ali bila je to slaba utjeha. Ni kroz jedna od tih vrata nije mogao proći, niti im se mogao naći s druge strane.

Posebno su ga zanimala velika vrata, ona koja imaju čudne brave i ključeve, tamna vrata koja se otvaraju sporo i dostojanstveno, kao da odvajaju nešto važno i posve različito.

Iznenada iz igre, kada je mislio da ga nitko ne gleda, potrčao bi da otvori vrata. Vrata su se sama otvarala, svuda su se nalazili sluge i stražari.

Da vrata mogu otvarati sluge, a ne on koji je gospodar svima njima, činilo mu se velikom nepravdom. Pokušavao je to objasniti svojoj majci, stričevima i svima koji upravljaju kraljevinom i izmoliti od njih odobrenje. Kraljevi ne dodiruju vrata, govorili su mu.

Usred noći, dok su svi spavali, znao je iznenada ustati i krenuti prema vratima, sluge bi se začas našle oko njega i vraćale ga u krevet. I tada, kada bi zaspao, sanjao bi samo vrata. Otvarao ih je jedna za drugima kao što vjetar iznenada otvara prozore u nestašnoj igri...

U priči kao da je to mjesto imalo čarobnu moć. Pri tim riječima ja bih svake večeri zaspao. Druge večeri molio sam majku da mi tu priču ponovo priča. Nadao sam se da ću ostati budan i čuti njen kraj. Mora da je mali kralj, mislio sam, pronašao način da otvori vrata i izađe iz svoje žalosti.

Ali, jedne zime kada mi se činilo da se vrata moraju otvoriti, zbio se događaj koji je prekinuo svaku majčinu riječ: ona umre od neke beznačajne bolesti. Kao da je otišla na put, mislio sam da će se vratiti i reći mi kako je kralj otvorio vrata. Ona se nije vraćala i iz njenih usta nisam nikada čuo kraj priče.

Dugo sam molio djeda i baku da mi pričaju tu priču. Nisu je znali. Oca se nisam usuđivao pitati. On je bio daleko od riječi. Njega sam mogao pitati o psima i konjima, o vratima ne.

Od tada, od smrti majke, postao sam, mogao bih kazati, bolestan od vrata. Tek kada su mi se igre i kretanja počeli vezivati za prostor oko kuće, polako sam potiskivao i zaboravljao priču.

No vratila se ona, kao što se vraća bolest koju smo u djetinjstvu preboljeli. Vratila se kada sam postao mladić, u to vrijeme kada se čovjek ne miri s nejasnoćama i nemogućnostima. Svim snagama svoga bića pokušavao sam se dosjetiti koje su to bile riječi koje mi je majka došapnula u san.

I kada je radoznalost prerasla sram, počeo sam oprezno pitati ljude: kako je kralj otvorio vrata? Jedni su me ispraćali podsmijehom, a drugi nisu znali. Zbog toga sam to pokušavao riješiti sam: zamišljao sam se na mjestu maloga kralja, koračao po sobi, doticao vrata - ništa mi nije donosilo spokoj i rješenje.

Nije moguće da nitko ne zna kako je završila priča? Treba otputovati — odlučio sam. Putnici na putu otkrivaju nove zemlje, pojave i ljude. Hod je ono što odaje tajne. U beskrajnom svijetu svim se pričama nalazi kraj.

Prilazit ću ljudima koje budem susretao, ispričat ću im priču o vratima i molit ću ih da je nastave, molit ću ih da mi kažu kako se po njihovu mišljenju priča završila. Iz polusna i sna vratit će mi se majčine riječi i prepoznat ću koji je završetak pravi a koji nije.

I tako jednog proljeća, jednog jutra dok je sve spavalo, s torbom, štapom i u dobrim cipelama napustio sam kuću u kojoj sam živio. Odlučio sam da se neću vratiti dok ne doznam kraj priče.

Lijep je bio veliki svijet. Na vrhovima brda ili gledajući nova lica i prizore zaboravljao sam vrata, ali u časovima tuge, koji su česti na putu, ponovo sam se vraćao vratima, sjećanjima na majku i tražio riječi.

Prvu zanimljivu priču ispričao mi je u jednoj gostionici vojnik koji se vraćao iz rata. Kada je čuo početak moje priče, obradovao se i odmah pristao da je nastavi.

Kraljevi i vojnici, govorio je on, ne mogu sami naći rješenje. Zbog toga se kralj zagledao u lice dvorske lude, čija je tuga ostavljala dojam da će shvatiti njegovu želju i pomoći mu.

Bez velikog razmišljanja, kao da je takav upit već očekivala, luda je rekla kralju da se nedaleko od sobe za igru, u dnu hodnika nalazi rupa, otvor čiji poklopac treba dići i stepenicama sići u podrum. Iz podruma vrata vode u vrt. Ta će vrata kralj otvoriti! U dogovoreno vrijeme luda će dići poklopac, a kada kralj ude, ponovo će ga staviti na njegovo mjesto.

Kralj je učinio kako mu je luda rekla. Polako se stepenicama spustio u podrum. Podrum je bio mračan i vlažan. Nakon nekoliko trenutaka kralj je požalio što je ušao. Bila je to rupa u koju su bacali i ostavljali ljude nepoželjne za dvor: buntovnike, spletkare i ljude koji su previše vidjeli i previše htjeli. Sada su oni bili samo kosturi bez imena oko kojih su se glasali miševi i sove. Kralja je obuzimao strah, mislio je kako je to samo ludina podvala i kako iz te rupe više neće izaći živ. S tim mislima kralj je opipavao vlažan zid i plakao. Nakon mnogo vremena, kada je već bio zaboravio vrata i izgubio svaku nadu da će izaći, napipa veliki zasun i bravu i

s naporom ih otvori. U silnom strahu nije ni osjetio da otvara vrata i da mu se želja ispunjava. Pred njim je bio sunčan dan, divan prizor kakav još nije vidio. Bijaše proljeće. Voćke u cvatu, ptice u veselju. Nikoga oko njega. Nedaleko samo ljuljačka. On se zaljulja...

Priča je bez sumnje bila lijepa. Vojnik ju je s radošću pričao. Ipak, osjećao sam da nije prava. Zahvalio sam vojniku i otišao dalje.

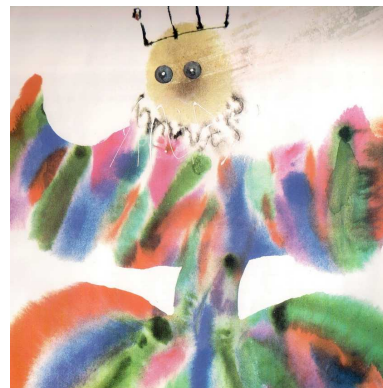
Drugu priču koju je vrijedno ispričati, ispričao mi je glumac iz putujućeg kazališta.

Znaš li ti što je to ogledalo? — obratio mi se pošto je saslušao moju priču. Ogledalom se može sve. Može se nadmudriti čitav dvor. Znajući to, mah kralj je zahtijevao da mu se u spavaonicu donese veliko ogledalo i da se postavi točno nasuprot vratima. Vrata su se, na taj način, ogledala u njemu i nisu se mogla razlikovati od pravih.

Kralj je znao da se noću straže mijenjaju i da nova straža neće znati za ogledalo. Uzeo je noć za saveznicu i dan za varanje.

Ujutro je kralj ustao i naglo, kao i nekih drugih jutara, pojurio prema vratima u ogledalu. Zbunivši se načas, misleći da su to prava, prema njima su pojurili i vojnici. Mali kralj se tiho nasmijao, iskoristio njihovu zbunjenost, vratio se i polako, s uzdahom i olakšanjem, otvorio prava vrata. Stražari su s velikom bukom razbili ogledalo i sliku vrata u njemu.

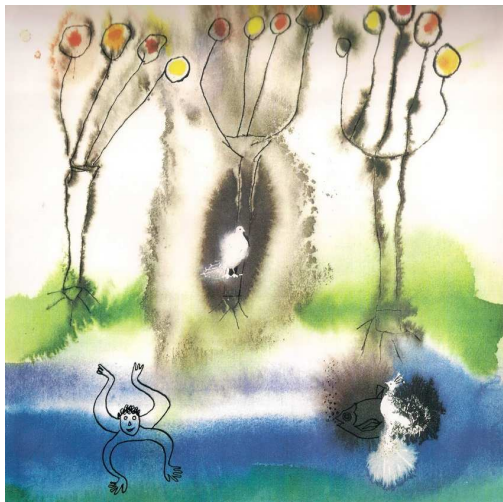
I ta priča je bila lijepa i domišljata, ali glas u meni koji sam slušao nije govorio da. Trebalo je putovati dalje.

S vremenom sam se uvjerio da treba slušati ljude kojima su ruke tihe i zauzete nekim poslom. Možda sam zato i poslušao priču jednog kotlara.

Čovjek može uistinu posjedovati, govorio je on, samo ono što sam načini. Kralj je stoga uz pomoć drugih počeo praviti vrata. U toj igri, on je načinio lijepa vrata, takva kakva je želio: jedinstvena u kraljevini, i uspravio ih među drvećem u vrtu. Ta vrata je dodirivao dok su bila izrađivana i onda kada su bila gotova. To su njegova i samo njegova vrata.

U priči ovog poštenog čovjeka riječi nisu poletjele. Ta vrata u vrtu ništa nisu razdvajala. To nisu bila vrata nego neki čudan predmet bez tajne. To nije mogao biti kraj priče.

Neka starija žena, pošto je saslušala početak priče, dugo me gledala.

Mladiću, dugo si putovao - rekla mi je ona. Misliš da postoji kraj priče? Kao majka to znam, majke znaju samo početke priče, ali ne znaju i završetke. Mali kralj nije znao što treba učiniti, a nije to znala ni tvoja majka. Ona je nad tobom stajala sa svojom pričom i pokušala ti je otvoriti vrata, ali ih je uistinu ostavljala zatvorena i netaknuta u tvome snu. Znala je, kada se probudiš, ti sam morat ćeš slijediti svoje riječi, pokrete i korake. Zato bi ona, na mjestu koje ti još pamtiš, ustala, pogledala spavaš li, i kada bi se uvjerila da te svladao san, zapjevala bi ti uspavanku.

Spavaj, spavaj, mali cvijete,
mjesečina niti plete
Za te pjeva jedna ptica,
niče za te skriva klica,
k tebi sada sve dolazi,
svojom rukom noć te mazi,
noć te mazi, noć priprema
za dan što se sunčan sprema.
Kad otvoriš oči u svjetlosti zlata,
jutro ima za te otvorena vrata.

Majka bi zatim ugasila svijeću i izašla iz sobe.

U ovoj priči prvi put sam osjetio nešto što bi moglo odgovarati tihoj naravi moje majke. Nemoć mi se činila istinitija od rješenja. Ali i toj je priči, po mom osjećanju, nešto nedostajalo. Što? Trebalo je to još otkriti.

Bilo je još mnogo priča koje sam čuo. U jednoj od njih kralj se razbolio i majka mu je, zbog straha da ne umre, dopustila otvoriti vrata. Neki su vidjeli nadnaravne sile koje su kralja dovodile do vrata, a neki nisu vidjeli nikakvu mogućnost da se vrata otvore. Koliko god bile različite, svaka me od tih priča obogaćivala. Uz riječi gledao sam ljude i njihove poslove - riječi su se isprepletale sa stvarima i bilo ih je teško odijeliti.

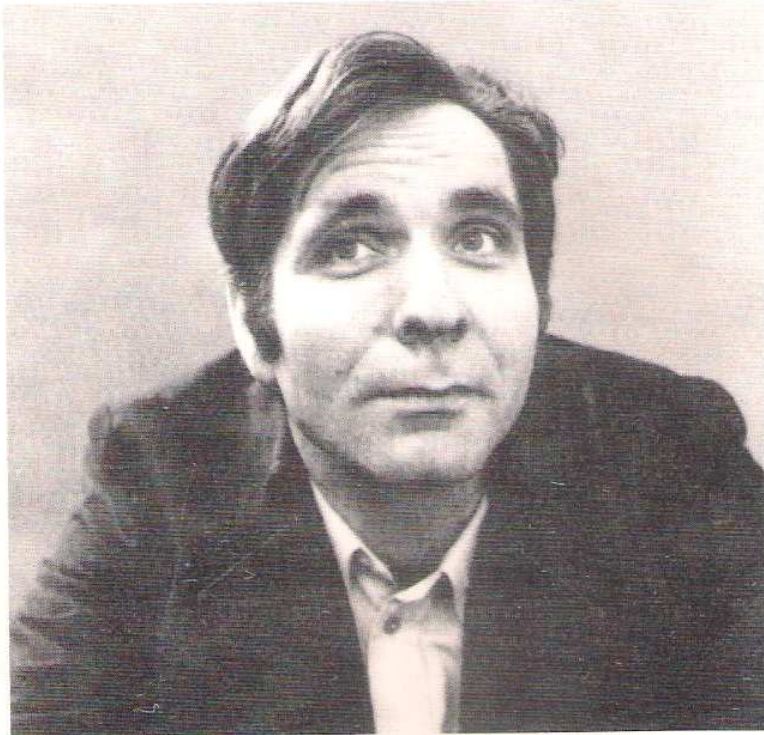
Jedne večeri, na svom dugom putu, našao sam se na obali rijeke. Nisam znao gdje da prenoćim. Konačište mi je ponudio jedan ribar. U njegovoj kući sve je bilo obično, osim njegove lijepo kćerke koja me je poslužila večerom. Bila je tako lijepa da nisam svraćao pogled s nje. Činilo mi se: čitavo putovanje dobiva svrhu, sve stvari oko mene dolaze na mjesta koja im pripadaju. Te večeri nisam znao što sam večerao.

Nakon večere djevojka me je zapitala za razlog mog putovanja. Rekao sam joj i ispričao priču. Ali ne zato da je nastavi, nego da je sasluša. Ona me gledala pogledom voda, livada, prostranstava, dolazaka i odlazaka.

Kada su joj roditelji otišli pospremiti mreže, gotovo sasvim nehотиčno, počela mi je pričati svoj kraj priče. Ta me priča začudila više od drugih. Ali ne zato što je bila izuzetna, nego zato što je bila gotovo ista kao u starice. Jedino je u riječima djevojke bilo više žara, više ljepote. To je priču činilo različitom. Čuo sam njen glas, njega sam slušao, on mi je donosio mjesta kroz koja sam prošao i ona što ću ih još proći.

I u toj priči majka nije znala kako se završava priča. Kada bih ja zaspao, kralj je odlazio iz njenih riječi i misli, i ona bi nagnuta nada mnom počela pjevati ili govoriti riječi bez nekog naročitog smisla. Jednostavno lijepo riječi. Na kraju bi majka, tako je pričala djevojka, utrnula svijeću, prišla mom krevetu i poljubila me.

Na te posljednje riječi, a možda dok ih je izgovarala, djevojka je ustala, prišla k meni, poljubila me i otrčala van. Ostao sam sam, smeten, iznenađen i radostan. Zaboravio sam priču. Mislio sam o djevojci. Otada sam bio s njom i znao sam da je to pravi kraj priče o vratima.

Zašto sam napisao priču o vratima? Pa zato što je tako lijepo otvarati vrata. Uvijek mislite da vas s druge strane očekuje nešto jednostavno, čisto, prijateljski - nešto što će vam izmijeniti život. Zlo je ako ne želite ili ne možete otvarati vrata. To znači da ste u zatvoru, slijepac koji ne može ni ući ni izaći. Tada, kako priča kaže, treba nešto učiniti.